

بررسی هزینه تحصیلی و صلاحیت علمی دانش‌آموختگان اعزامی به خارج در طول برنامه‌های اول، دوم و سوم توسعه در آموزش عالی ایران

دکتر رشید ذوالفقاری زعفرانی*

چکیده: هدف اصلی این پژوهش بررسی هزینه تحصیلی و صلاحیت علمی دانش‌آموختگان اعزامی به خارج در مقایسه با دانش‌آموختگان هم‌تراز داخل کشور در طول برنامه‌های اول و دوم و سوم توسعه بوده است. روش تحقیق این پژوهش از نوع توصیفی (اسنادی و پیمایشی) است. جامعه آماری این تحقیق شامل کلیه اعضای هیات علمی با رتبه حداقل استادیار در دانشگاه‌های کشور که تعداد آن‌ها ۱۳۶۴۹ نفر، همچنین شامل کلیه اسناد و مدارک مربوط به اعزام دانشجوی به خارج است و از این جامعه با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای چند مرحله‌ای، تعداد ۳۸۶ نفر به عنوان نمونه انتخاب شدند. ابزار گردآوری اطلاعات، پرسشنامه پژوهشگر ساخته بود که روایی آن از طریق اخذ نظرات از متخصصان و پایایی آن با اجرای مقدماتی ۳۰ پرسشنامه، محاسبه و ضریب آلفای آن ۰/۷۵ به دست آمده است. داده‌های به دست آمده ضمن توصیف، با توجه به هر یک از سوالات پژوهش، با استفاده از روش‌های آماری آزمون تحلیل واریانس، آزمون کروسکال والیس تجزیه و تحلیل شده است. نتایج این تحقیق نشان می‌دهد که هزینه تحصیل در دانشگاه‌های معتبر خارج در طول سه برنامه توسعه، بالاتر از دانشگاه‌های داخلی است و هزینه تحصیل در دانشگاه غیر دولتی داخل (دانشگاه آزاد اسلامی) پایین‌تر از دانشگاه‌های دولتی داخل و دانشگاه‌های خارج از کشور است. در خصوص صلاحیت‌های علمی-آموزشی بین دانش‌آموختگان داخل و خارج تفاوت چندانی وجود ندارد؛ در زمینه صلاحیت‌های علمی-پژوهشی و اجرایی، اعضای هیات علمی دانش‌آموخته خارج نسبت به دانش‌آموخته دانشگاه دولتی و غیر دولتی هم‌تراز داخل کشور، رتبه بالاتری دارند.

واژه‌های کلیدی: اعزام دانشجوی به خارج، صلاحیت‌های علمی دانش‌آموختگان و هزینه تحصیلی

* عضو هیات علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن Rashid_zo@yahoo.com

مقدمه

بین‌المللی شدن تحصیلات عالی بخصوص اعزام دانشجویان به خارج، به مفهوم صادرات خدمات آموزش عالی محسوب می‌شود. امروزه با وجود روش‌های آموزش از راه دور و دانشگاه مجازی، پدیده اعزام دانشجو به خارج هنوز هم اهمیت والای خود را از دست نداده است. سرعت روزافزون پیشرفت‌های علمی در کشورهای توسعه یافته و کم توجهی کشورهای در حال توسعه به پیشرفت علمی موجب تشدید شکاف اقتصادی، اجتماعی، علمی بین آنها گردیده است؛ برای همگام شدن کشورهای در حال توسعه از جمله ایران با دستاوردهای جدید علمی و کم کردن این شکاف لازم است با دانشگاه‌ها و مراکز علمی جهان در ارتباط بوده و به طور مداوم و مستمر در جریان تبادل اطلاعات و دانش قرار گیرد (قلی پور، ۱۳۸۲). شاه عباس دوم اولین کسی بود که به علت علاقه شدید به نقاشی اروپایی، افرادی را برای فراگیری این هنر به رم فرستاد (حاضری، ۱۳۷۲، ص ۲۸). عباس میرزا، ولیعهد، برای آموزش علوم و فنون به معنی خاص آن در سال ۱۱۹۰ هجری شمسی، به توصیه قائم مقام فراهانی افرادی را به اروپا اعزام کرده‌اند. پس از ایجاد مدرسه دارالفنون در زمان میرزا تقی خان امیرکبیر، در سال ۱۲۳۰ هجری شمسی اعزام به خارج وارد مرحله جدیدی شد. پس از آن روند اعزام به مدت ۵۰ سال یعنی تا سال ۱۲۹۰ هجری شمسی متوقف شد. (صدیقی، ۱۳۵۴، ص ۳۵۶). یکی از نتایج پیروزی مشروطه آغاز مجدد اعزام دانشجو به خارج بود. به طوری که در اردیبهشت سال ۱۲۹۰ ه.ش، برای اولین بار، قانونی در مورد اعزام دانشجو به خارج، از تصویب مجلس شورای ملی گذشت. در این قانون برای اولین بار ضوابطی برای این امر معین شد و آزمون‌های بر اساس این ضوابط برای انتخاب افراد برگزار گردید. در سال ۱۳۰۷ هجری شمسی قانون مخصوص اعزام دانشجو به خارج وضع گردید، در سال ۱۳۱۳ به پیشنهاد وزارت فرهنگ، شاگردان اول و دوم دانشکده‌های دانشگاه تهران و سایر مدارس عالی، برای اعزام به خارج در نظر گرفته شد و این روند با تغییراتی در جزئیات آن، تا پیروزی انقلاب اسلامی ادامه یافت. پس از پیروزی انقلاب اسلامی در سال ۱۳۵۷، مسأله اعزام دانشجو به خارج، با وقفه چند ساله‌ای مواجه شد. تا این که در میانه دهه ۶۰ مجدداً با هدف تأمین نیروی علمی دانشگاه‌ها، برقراری ارتباط علمی با دانشگاه‌های برتر جهان و آموزش نیروی انسانی در مقاطع تحصیلات تکمیلی، اعزام دانشجو به خارج از کشور، در دستور کار نهادهای سیاستگذار و اجرایی قرار گرفت (فراستخواه، ۱۳۷۹). در سال ۲۰۰۴ در جهان، حدود ۲/۷ میلیون دانشجو در خارج از کشورشان ثبت نام کردند. مطالعات پیش‌بینی شده حاکی از آن است که تعداد دانشجویان بین‌المللی

در سال ۲۰۲۰ به ۵/۸ میلیون نفر خواهد رسید. همین پیش بینی اعلام می کند تعداد دانشجویانی که در سال ۲۰۲۵ در خارج از کشور خود تحصیل می کنند، به بیش از ۶/۲ میلیون نفر افزایش می یابد و پیش بینی می شود ۷۰٪ از تقاضای جهانی برای تحصیلات خارج، از قاره آسیا خواهد بود (فلیکس مارینگ و دیگران، ۲۰۰۷). آمریکا با پذیرش حدود ۲۲٪ (۵۶۷/۷۶۶ نفر) از کل دانشجویان خارجی سراسر دنیا، بزرگترین کشور میزبان دانشجویان جهانی است. انگلستان بعد از آمریکا در بازار آموزش عالی جهانی با داشتن ۲۱۳۰۰۰ دانشجوی جهانی در ردیف دوم قرار دارد. سپس کشورهای آلمان، فرانسه و استرالیا هر یک با داشتن حدود ۱۰۰/۰۰۰ دانشجو جهانی در مراتب بعدی هستند در مقابل عمده ترین استفاده کنندگان از خدمات تحصیلات عالی، آسیایی هستند (سازمان همکاری اقتصادی و توسعه، ۲۰۰۴).

بکر^۱ (۱۹۷۵) در نظریه تئوری اقتصادی خود در مورد انتخاب دانشگاه محل تحصیل بیان می کند که دانشجویان تصمیمات خود را بر اساس محاسبات دقیق و غیر دقیق خود در ارتباط تنگاتنگ با تحصیلشان می گیرند و این مورد در مقاطع بالاتر تحصیلی، بیشتر از مقاطع پایین کاربرد دارد. ایراد این تئوری این است که سود حاصل از تحصیل اغلب غیر ملموس است و تعیین میزان سود آن دشوار است (بکر، ۱۹۷۵). توسعه صلاحیت های علمی و حرفه ای اعضای هیات علمی، امروزه در تمامی نظام های آموزش عالی کشورهای توسعه یافته، از اهمیت زیادی برخوردار است. فرانسیس (۱۹۸۵) صلاحیت های علمی و حرفه ای اعضای هیات علمی را چنین تعریف می کند: «یک فرایند نهادی که سعی دارد تا دانش، مهارت و نگرش اعضای هیات علمی را در راستای قابلیت ها و کارایی بیشتر، جهت تامین نیازهای دانشجویان، نیازهای خود و نیازهای موسسه متبوع خود اصلاح نماید». (فرانسیس، ۱۹۸۵). ویلی و فولر (۱۹۸۵) در این باره تعریف کاربردی تری را ارائه می دهند که عبارت است از هر گونه فعالیتی که برای اعضای هیات علمی فرصتی فراهم می کند تا قابلیت های حرفه ای را در زمینه های جدید اعمال کنند. صلاحیت های کنونی خود را بهبود بخشند، یا قابلیت و مهارت های جدید کسب نمایند. صلاحیت های حرفه ای نیز عبارتند از مهارت ها، دانش ها و توانایی هایی که عضو هیات علمی را قادر می سازد تا به طور موثر به عنوان یک مدرس، مدیر، مشاور، یا متخصص و پژوهشگر عمل نماید (ویلی و همکاران، ۱۹۸۵).

پژوهش هایی که تا کنون در مورد اعزام دانشجو به خارج انجام شده اصولاً محدود است. دانشیار (۱۳۸۲) در پژوهشی به نام بررسی نگرش دانشجویان بورسیه دکتری داخلی که از دوره های

1- Becker

تحقیقاتی شش ماهه اعزام به خارج استفاده نموده‌اند، به نتایجی دست یافته است شامل: استفاده از دستاوردهای علمی و تحقیقاتی و تئوری‌های جدید علمی در خارج از کشور، امکان ارائه و چاپ مقالات دانشجویان در مجلات علمی و تخصصی خارج از کشور، فراهم نمودن زمینه و شرایط رشد علمی دانشجویان، روش‌های بهینه تربیت نیروی انسانی، راهکاری جهت انتقال دانش فن آوری به داخل کشور، آشنایی با حداقل یک زبان خارجی، استفاده از منابع علمی و مجلات موجود در کتابخانه‌ها. سرمد (۱۳۷۲) در پایان نامه دوره دکتری تخصصی تحت عنوان اعزام محصل به خارج در دوره قاجار، به بررسی روند اعزام محصل به خارج از سال ۱۱۹۰ ه. ش تا انقراض سلسله قاجار پرداخته که به نتایج زیر دست یافته است: محل تحصیل دوره ابتدایی ۱۲۳ نفر از جامعه آماری؛ ۵۱ نفر آن در تهران، ۳۰ نفر آن در خارج از کشور و ۴۲ نفر آن در سایر شهرهای ایران است. محل تحصیل دوره متوسطه ۱۸۹ نفر از جامعه آماری؛ ۶۰ نفر آن در تهران، ۵۳ نفر آن در فرانسه و ۷۶ نفر آن در سایر شهرهای ایران است. محل تحصیل دوره عالی ۲۳۴ نفر از جامعه آماری؛ ۱۰۶ نفر آن در فرانسه، ۲۷ نفر آن در تهران و بقیه در سایر شهرهای ایران و کشورهای خارجی است. از نظر رشته تحصیلی رشته‌های علوم انسانی از آغاز بیشترین جاذبه را داشته و سپس نظامیگری، طب، حرفه و فن، معلمی و مهندسی قرار داشته‌اند. هزینه تحصیلی ۲۳۲ نفر از جامعه آماری؛ ۶۱ نفر آن به هزینه دولت و بقیه با هزینه بخش خصوصی بوده است. اعزام محصل به خارج جنبه اشرافی داشته است. موسسه مطالعات و تحقیقات فرهنگی (۱۳۶۷) پژوهشی به عنوان بررسی مقایسه‌ای تعداد دانش‌آموختگان ایرانی از دانشگاه‌های داخل و خارج از کشور و چگونگی جذب آنها انجام داده است در این طرح به بررسی تاریخچه اعزام دانشجویان به خارج پرداخته شده است. همچنین به آمار دانشجویان و دانش‌آموختگان ایرانی از بدو اعزام به خارج و تغییرات کمی دانش‌آموختگان در سال‌های قبل و بعد از انقلاب و در نهایت به بررسی چگونگی جذب دانش‌آموختگان ایرانی در داخل کشور پرداخته شده است. موسسه تحقیقات و برنامه‌ریزی علمی و آموزشی وزارت علوم و آموزش عالی (۱۳۵۳) تحقیقی با عنوان بررسی آماری دانشجویان داخل و خارج از کشور در سال‌های ۱۳۴۷ تا ۱۳۵۲ ه. ش و بیش بینی آن برای ۱۳۵۳ تا ۱۳۷۲ ه. ش انجام داده است که اطلاعات آماری نسبتاً جامعی را در مورد دانشجویان اعزام شده در این مقطع به دست می‌دهد. در آن مسایل خاصی نظیر میزان بازگشت دانش‌آموختگان خارج از کشور و متغیرهای موثر در آن مورد بررسی قرار داده است. موسسه تحقیقات و مطالعات اجتماعی دانشگاه تهران (۱۳۴۶) پژوهشی انجام داده است، این پژوهش دارای مقدمه‌ای تاریخی با تکیه بر پایگاه

اجتماعی دانشجویان، رشته‌های تحصیلی، مدارج تحصیلی و مشاغل بعدی دانش آموختگان خارج از کشور تنظیم شده است که از نظر روش، پژوهشی جامعه شناختی است ولی بعد زمان آن محدود است و در نهایت به پایان سال ۱۳۵۲ ه.ش ختم می‌شود؛ بررسی آماری آن از نظر روش، کاملاً ممتاز و بعد آماری و کاربردی آن برجسته است ولی داده‌های ارائه شده در آن، تنها مربوط به سال‌های ۱۳۴۷ تا ۱۳۵۲ ه.ش است.

سنتر (۱۹۷۹) در زمینه راهبردهای نوین در ارتقای صلاحیت‌های علمی - حرفه ای اعضای هیات علمی در آمریکا مطالعه وسیعی انجام داده است. در این تحقیق سنتر همه ۲۶۰۰ دانشگاه و مراکز آموزش عالی آمریکا را در آن زمان از نظر نوع برنامه‌ها و راهبردهای ارتقای ارائه شده در آنها مورد بررسی قرار داد. سنتر انواع برنامه‌های مربوط به راهبردهای توسعه اعضای هیات علمی را به چهار دسته تقسیم نمود: اول راهبردهایی که مستلزم مشارکت و فعالیت همه جانبه اعضای هیات علمی باشد. دوم راهبردهایی که بر روش‌های تدریس تاکید می‌کنند. سوم راهبردهایی که مربوط به روش‌های رایج و سنتی است. چهارم راهبردهایی که مبتنی بر ارزشیابی و تحلیل است (سنتر، ۱۹۷۹). تحقیقاتی که بر روی الگوها و انگیزه‌های مهاجرت دانشجویان به کشورهای غربی انجام داده‌اند نشان می‌دهد که تصمیمات دانشجویان یکی در اثر عوامل اجباری و فشارها انجام می‌شود که شامل فشارهای اقتصادی یا سیاسی است و نقش مهمی را در انتخاب دانشجویان بازی می‌کند از طرف دیگر عوامل جذاب شامل شهرت موسسه و شاخص کیفیت بین‌المللی، کیفیت آموزش و عوامل محیطی و بومی نقش بسزایی را در انتخاب یک موسسه برای دانشجویان دارد (دیویس، ۲۰۰۵). راندی و سوزان^۱ (۲۰۰۵) در مطالعه‌ای نقش نگرش‌های بین فرهنگی در انتظارات از تحصیل در خارج را بر روی دانشجویان کالج آمریکا ارزیابی کردند از بین ۲۸۲ دانشجویی که پرسش‌نامه تکمیل کردند ۱۴۶ زن و ۱۲۰ مرد بودند. شرکت کنندگان شامل ۷۱ درصد اروپایی آمریکایی، ۱۱ درصد آمریکای لاتین، ۷ درصد آسیایی، ۷ درصد چند نژادی و ۴ درصد سایر نژادها بودند. این بررسی نقش نگرش‌های بین فرهنگی در انتظارات از تحصیل در خارج را ارزیابی کرده است همراه با این فرضیه، انتظارات مورد نظر در گزارش قومی و ارتباط بین فرهنگی نشان می‌دهد که آنها انگیزه کمی برای کسب تجربه از فرهنگ دیگر دارند و بیشتر احساس اضطراب در مورد تعامل بین فرهنگی دارند. دانشجویانی که مطالعه زبان را مفید می‌دانستند، بیشتر از تحصیل در خارج لذت می‌برند. شرکت کنندگان زن و مرد در نگرش‌های بین فرهنگی مرتبط با انتظارات

1- Randi & Susan

مثبت از تحصیل در خارج تفاوت چندانی ندارد و امتیازات دانشجویان زن تمایل بیشتری را همراه با مرکزیت گرایی قومی، رابطه بین فرهنگی و تعصب کمتر نسبت به مردان را نشان داد. در تحقیقی رابطه بین تحصیل در خارج و انتخاب محل تحصیل را بررسی کرده است. از بین ۶۰۰ دانشجوی بین‌المللی مشغول به تحصیل در موسسات عالی ملبورن استرالیا تعداد ۲۱۹ دانشجو به عنوان نمونه به سؤالات پاسخ دادند که روش نمونه گیری آن تصادفی بوده است سؤالات تحقیق عبارت بود از: کدام یک از عوامل تسریع کننده کار دانشجویان بین‌المللی مشغول به تحصیل در استرالیا می‌باشد؟ چگونه آنها با محل تحصیل و جذابیت‌های توریستی در طول دوره تحصیل خود آشنا می‌شوند؟ کدام جاذبه‌های توریستی و فعالیت‌ها جزء مهمترین هستند؟ نتیجه آن معلوم شد که مهمترین و بهترین ارتباط واسطه‌ای در انتخاب محل تحصیل گفتارهای کلامی بوده است، بیشترین کار موثر دانشجویان بین‌المللی برای انتخاب محل تحصیل، انجام سفر در دوره‌های مختلف برای اهداف شخصی بوده است. معروفترین جذابیت‌های توریستی ملبورن استرالیا، بازار ملکه و ویکتوریا و راه بزرگ آبی بود که از مشهورترین جاذبه‌های کشور به شمار می‌رود. این مطالعه نشان داده است که صنعت توریسم مرتبط با کارهای تقبل شده توسط دانشجویان کشورهای دیگر کمک مالی زیادی را برای اقتصاد ایالت ویکتوریا در بر داشته است در صورتی که بازدید اقوام و دوستان دانشجویان بین‌المللی به آنان اضافه شود این رقم می‌تواند به دو برابر افزایش یابد. استیو^۱ و همکاران (۲۰۰۴) مطالعه‌ای را در زمینه نقش قواعد شخصیتی (تمایل دانشجویان استرالیایی) در مشارکت برنامه تحصیل در خارج انجام داده‌اند که داده‌های آن از طریق بررسی پرسش‌نامه‌ای که توسط دانشجویان سال‌های دوم و سوم و سال آخر رشته تجارت جهانی دانشگاه بزرگ استرالیا پاسخ داده بود جمع‌آوری گردید و دانشجویان به طور تصادفی از لیست‌های آموزشی برای پاسخ به پرسش‌نامه انتخاب می‌شدند که ۵۰٪ دانشجویان مذکر و ۵۰٪ آن مونث بودند. نتیجه پژوهش مشکل از دو بخش بود: یکی پژوهش درباره شخصیت مربوط به تشریک مساعی دانشجویان (صداقت و تحمل ابهام) را مورد آزمایش قرار داده و بخش دیگر اطلاعاتی در زمینه آگاهی دانشجویان از منافع و مضرات برنامه تحصیل در خارج را بررسی می‌کند. تحقیقات نشان می‌دهد که دانشجویان استرالیایی خواه در برنامه تحصیل در خارج شرکت نکنند یا خیر بستگی به سطح صداقت و تحمل ابهام آنان دارد دانشجویانی که از صداقت و تحمل ابهام بالاتری برخوردارند تمایل بیشتری برای شرکت در برنامه تحصیل به خارج از خود نشان می‌دهند اما دانشجویان کم

1- Steve

تحمیل و کم طاقت تمایل زیادی برای شرکت در برنامه تحصیل خارجی ندارند نتایج کمی و کیفی حاکی از آن است که شخصیت دانشجو ممکن است عامل متغیر مهمی در تصمیمات دانشجویان برای تحصیل در خارج باشد. از جمله موانع بازدارنده شامل هزینه بالای تحصیل در خارج و نبود نهاد فرهنگی برای آموزش مهارت‌های بین‌المللی می‌باشند (استیو با کالیس و همکاران، ۲۰۰۴).

مطالعات کتابخانه‌ای نشان می‌دهد که در زمینه اعزام دانشجو به خارج، دانش‌سازمان یافته‌ای وجود ندارد و نظام اعزام دانشجو بیشتر به طور سلیقه‌ای و سنتی انجام شده است. اعزام دانشجو توسط وزارت علوم، تحقیقات و فناوری همواره با مشکلات و موانع متعددی همراه بوده و پیمودن این راه پیچیده و دشوار، در عین حال مهم و سرنوشت‌ساز برای کشور، بدون استفاده از تحقیقات علمی امکان‌پذیر نخواهد بود. پژوهش حاضر برای پاسخگویی به پرسش‌های زیرانجام شده است:

اول - بین هزینه تحصیلی دانش‌آموختگان اعزام به خارج از کشور با هزینه تحصیلی دانش‌آموختگان هم‌تراز داخل کشور در طول برنامه‌های اول و دوم و سوم توسعه (۸۳-۶۸) چه تفاوتی وجود دارد؟

دوم - بین صلاحیت علمی دانش‌آموختگان اعزام به خارج با صلاحیت علمی دانش‌آموختگان هم‌تراز داخل کشور در نیروی انسانی متخصص آموزش عالی کشور چه تفاوتی وجود دارد؟

روش

این تحقیق از نظر هدف، کاربردی است و از نظر روش، توصیفی (اسنادی و پیمایشی) است. در تحقیقات اسنادی بر اساس روش کتابخانه‌ای با مطالعه اسناد، مدارک و مرور ادبیات و در تحقیقات پیمایشی بر اساس روش میدانی با اجرای پرسشنامه محقق ساخته، داده‌های لازم جمع‌آوری شده است.

جامعه آماری، نمونه و روش نمونه‌گیری

جامعه آماری این پژوهش همه اعضای هیأت علمی با رتبه حداقل استادیار در دانشگاه‌های کشور که تعداد آنها ۱۳۶۴۹ نفر است و همچنین شامل تمام اسناد و مدارک مربوط به اعزام دانشجو به خارج از کشور است. برای انتخاب نمونه‌های این تحقیق از روش «نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای چند مرحله‌ای» استفاده شده است. برای این منظور ابتدا کشور به پنج منطقه شمال، جنوب، شرق،

غرب و مرکزی تقسیم گردیده، سپس از هر منطقه ۲ دانشگاه دولتی و ۲ دانشگاه غیردولتی به صورت تصادفی انتخاب شد. پس از انتخاب دانشگاه‌ها با مراجعه به جدول تعیین حجم نمونه «گرجسی و مورگان» مشخص شد که تعداد ۳۸۶ نفر نمونه معرف جامعه ۱۳۶۴۹ نفری است، سپس این تعداد به روش نمونه‌گیری تصادفی ساده از جامعه آماری انتخاب شد.

ابزار پژوهش

ابزار گردآوری اطلاعات پرسشنامه پژوهشگر ساخته صلاحیت‌های علمی است که دارای ۳ مولفه و ۲۶ سوال است. مقیاس اندازه‌گیری مربوط به هر یک از سوالات صلاحیت‌های علمی - آموزشی سه درجه‌ای بوده شامل: ۱ بیانگر کم، ۲ بیانگر تاحدودی و ۳ بیانگر زیاد است. مقیاس اندازه‌گیری در بقیه سؤالات با توجه به این که ضریب اهمیت هر یک از سؤالات مربوط به صلاحیت‌های علمی - پژوهشی و اجرایی برابر نبود، بنابراین پس از احصاء صلاحیت‌ها بر اساس مطالعات نظری و پژوهش‌های اکتشافی موارد احصاء شده با استفاده از روش دلفی به تعدادی از متخصصان ارائه شده و نظرات آنها درباره اولویت هر سوال از ۱ تا ۶ مشخص گردید. در نتیجه برای اولویت اول ضریب ۶، اولویت دوم ضریب ۵، اولویت سوم ضریب ۴، اولویت چهارم ضریب ۳، اولویت پنجم ضریب ۲ و اولویت ششم ضریب ۱ تعیین شد. بر این اساس قبل از تحلیل داده‌ها ابتدا ضرایب فوق اعمال شد. روایی آن از طریق اخذ نظرات از متخصصان و پایایی آن با اجرای مقدماتی ۳۰ پرسشنامه، محاسبه و ضریب آلفای کرونباخ آن ۰/۷۵ برآورد شد.

روش گردآوری اطلاعات: روش گردآوری داده‌های این پژوهش به دو صورت کتابخانه‌ای و میدانی انجام گرفت. در روش کتابخانه‌ای ابتدا اسناد و مدارک مربوط به روند اعزام دانشجو و بخشنامه‌های موجود، بررسی و با مصاحبه از مدیران و متخصصان و همچنین دانش‌آموختگان خارج، اطلاعات لازم استخراج شده است. در روش میدانی برای جمع‌آوری داده‌ها در هر یک از دانشگاه‌های نمونه با یک نفر به عنوان رابط هماهنگی شد تا سؤالات را بین نمونه‌های انتخاب شده توزیع و جمع‌آوری کند.

یافته‌ها

سوال اول پژوهش: بین هزینه تحصیلی دانش‌آموختگان اعزام به خارج از کشور با هزینه تحصیلی دانش‌آموختگان هم‌تراز داخل کشور در برنامه‌های اول و دوم و سوم توسعه (۸۳-۶۸) چه تفاوتی وجود دارد؟

جدول ۱: سرانه هزینه تحصیل به تفکیک سال‌های برنامه اول توسعه و دانشگاه‌های داخل و خارج

سال	دانشگاه‌های معتبر خارج از کشور	دانشگاه‌های دولتی داخل کشور	دانشگاه غیردولتی داخل کشور
۱۳۶۸	۲۰۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال	۷/۰۰۰/۰۰۰ ریال	۳/۵۰۰/۰۰۰ ریال
۱۳۶۹	" ۲۰۲/۱۰۰/۰۰۰	" ۸/۰۰۰/۰۰۰	" ۴/۰۲۰/۰۰۰
۱۳۷۰	" ۲۰۴/۲۰۰/۰۰۰	" ۹/۰۰۰/۰۰۰	" ۴/۶۴۰/۰۰۰
۱۳۷۱	" ۲۰۸/۲۰۰/۰۰۰	" ۱۱/۰۰۰/۰۰۰	" ۵/۵۲۰/۰۰۰
۱۳۷۲	" ۲۱۲/۴۰۰/۰۰۰	" ۱۳/۶۰۰/۰۰۰	" ۷/۳۰۰/۰۰۰

جدول ۱ نشان می‌دهد که هزینه تحصیل در دانشگاه‌های خارج در طول برنامه اول توسعه به مراتب از داخل بیشتر بوده و دارای یک روند افزایشی با سیر صعودی ملایمی است. ولی دانشگاه غیر دولتی داخل کمترین سرانه هزینه تحصیل را دارد.

جدول ۲: سرانه هزینه تحصیل به تفکیک سال‌های برنامه دوم توسعه و دانشگاه‌های داخل و خارج

سال	دانشگاه‌های معتبر خارج از کشور	دانشگاه‌های دولتی داخل کشور	دانشگاه غیردولتی داخل کشور
۱۳۷۳	۲۱۶/۷۰۰/۰۰۰ ریال	۱۷/۰۰۰/۰۰۰ ریال	۸/۵۰۰/۰۰۰ ریال
۱۳۷۴	" ۲۲۱/۱۰۰/۰۰۰	" ۲۲/۰۰۰/۰۰۰	" ۹/۷۰۰/۰۰۰
۱۳۷۵	" ۲۲۵/۶۰۰/۰۰۰	" ۲۸/۰۰۰/۰۰۰	" ۱۰/۹۰۰/۰۰۰
۱۳۷۶	" ۲۳۰/۲۰۰/۰۰۰	" ۳۵/۰۰۰/۰۰۰	" ۱۴/۲۰۰/۰۰۰
۱۳۷۷	" ۲۳۴/۹۰۰/۰۰۰	" ۴۳/۰۰۰/۰۰۰	" ۱۸/۸۰۰/۰۰۰
۱۳۷۸	" ۲۳۹/۰۰۰/۰۰۰	" ۵۲/۰۰۰/۰۰۰	" ۲۳/۶۰۰/۰۰۰

جدول ۲ نشان می‌دهد که هزینه تحصیل در دانشگاه‌های خارج در طول برنامه دوم توسعه به مراتب از داخل بیشتر بوده و دارای یک روند افزایشی با سیر صعودی ملایمی است. در حالی که دانشگاه‌های داخل دارای یک روند افزایشی با سیر صعودی زیاد است ولی دانشگاه غیر دولتی داخل کمترین سرانه هزینه تحصیل را دارد.

جدول ۳: سرانه هزینه تحصیل به تفکیک سال‌های برنامه سوم توسعه و دانشگاه‌های داخل و خارج

سال	دانشگاه‌های معتبر خارج از کشور	دانشگاه‌های دولتی داخل کشور	دانشگاه غیردولتی داخل کشور
۱۳۷۹	ریال ۲۴۴/۰۰۰/۰۰۰	ریال ۶۲/۰۰۰/۰۰۰	ریال ۲۸/۵۶۰/۰۰۰
۱۳۸۰	" ۲۴۹/۲۰۰/۰۰۰	" ۷۳/۰۰۰/۰۰۰	" ۳۳/۴۰۰/۰۰۰
۱۳۸۱	" ۲۵۴/۳۰۰/۰۰۰	" ۸۵/۰۰۰/۰۰۰	" ۴۲/۰۰۰/۰۰۰
۱۳۸۲	" ۲۵۹/۵۰۰/۰۰۰	" ۹۹/۰۰۰/۰۰۰	" ۵۰/۶۰۰/۰۰۰
۱۳۸۳	" ۲۶۴/۵۰۰/۰۰۰	" ۱۱۰/۰۰۰/۰۰۰	" ۶۲/۶۰۰/۰۰۰

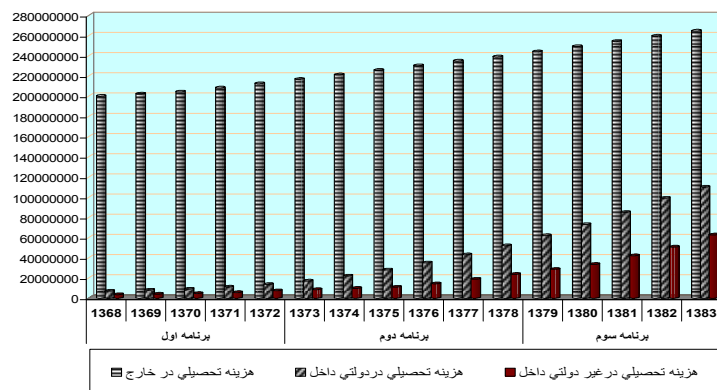
جدول ۳ نشان می‌دهد که هزینه تحصیل در دانشگاه‌های خارج در طول برنامه سوم توسعه به مراتب از داخل بیشتر بوده و دارای یک روند افزایشی با سیر صعودی ملایمی است. در حالی که دانشگاه‌های داخل دارای یک روند افزایشی با سیر صعودی زیاد است ولی دانشگاه غیر دولتی داخل کمترین سرانه هزینه تحصیل را دارد.

جدول ۴: سرانه هزینه تحصیل به تفکیک برنامه‌های توسعه و دانشگاه‌های داخل و خارج

برنامه توسعه	سال	دانشگاههای معتبر خارج از کشور	دانشگاههای دولتی داخل کشور	دانشگاه غیردولتی داخل کشور
برنامه توسعه اول	۱۳۶۸	۲۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال	۷/۰۰۰/۰۰۰ ریال	۳/۵۰/۰۰۰ ریال
	۱۳۶۹	۲۰۲/۱۰۰/۰۰۰	۸/۰۰۰/۰۰۰	۴/۰۲۰/۰۰۰
	۱۳۷۰	۲۰۴/۲۰۰/۰۰۰	۹/۰۰۰/۰۰۰	۴/۶۴۰/۰۰۰
	۱۳۷۱	۲۰۸/۲۰۰/۰۰۰	۱۱/۰۰۰/۰۰۰	۵/۵۲۰/۰۰۰
	۱۳۷۲	۲۱۲/۴۰۰/۰۰۰	۱۳/۶۰۰/۰۰۰	۷/۳۰۰/۰۰۰
	۱۳۷۳	۲۱۶/۷۰۰/۰۰۰	۱۷/۰۰۰/۰۰۰	۸/۵۰۰/۰۰۰
برنامه توسعه دوم	۱۳۷۴	۲۲۱/۱۰۰/۰۰۰	۲۲/۰۰۰/۰۰۰	۹/۷۰۰/۰۰۰
	۱۳۷۵	۲۲۵/۶۰۰/۰۰۰	۲۸/۰۰۰/۰۰۰	۱۰/۹۰۰/۰۰۰
	۱۳۷۶	۲۳۰/۲۰۰/۰۰۰	۳۵/۰۰۰/۰۰۰	۱۴/۲۰۰/۰۰۰
	۱۳۷۷	۲۳۴/۹۰۰/۰۰۰	۴۳/۰۰۰/۰۰۰	۱۸/۸۰۰/۰۰۰
	۱۳۷۸	۲۳۹/۰۰۰/۰۰۰	۵۲/۰۰۰/۰۰۰	۲۳/۶۰۰/۰۰۰
	۱۳۷۹	۲۴۴/۰۰۰/۰۰۰	۶۲/۰۰۰/۰۰۰	۲۸/۵۶۰/۰۰۰
برنامه توسعه سوم	۱۳۸۰	۲۴۹/۲۰۰/۰۰۰	۷۳/۰۰۰/۰۰۰	۳۳/۴۰۰/۰۰۰
	۱۳۸۱	۲۵۴/۳۰۰/۰۰۰	۸۵/۰۰۰/۰۰۰	۴۲/۰۰۰/۰۰۰
	۱۳۸۲	۲۵۹/۵۰۰/۰۰۰	۹۹/۰۰۰/۰۰۰	۵۰/۶۰۰/۰۰۰
	۱۳۸۳	۲۶۴/۵۰۰/۰۰۰	۱۱۰/۰۰۰/۰۰۰	۶۲/۶۰۰/۰۰۰

توجه: ضمناً برنامه دوم توسعه با یک سال تاخیر در سال ۱۳۷۸ به پایان رسید.

جدول ۴ نشان می‌دهد که هزینه تحصیل یک نفر در یک سال برای دانشجویان ایرانی در دانشگاه‌های معتبر جهان به مراتب بیشتر از سرانه هزینه تحصیل در دانشگاه‌های داخل کشور است و سرانه هزینه تحصیل در دانشگاه‌های دولتی داخل کشور بیشتر از سرانه هزینه تحصیل در دانشگاه غیردولتی داخل (دانشگاه آزاد اسلامی) است.

نمودار ۱: مقایسه هزینه تحصیل به تفکیک برنامه‌های توسعه و دانشگاه‌های داخل و خارج

نمودار ۱ نشان می‌دهد که هزینه تحصیل در دانشگاه‌های خارج در طول سه برنامه توسعه دارای یک روند افزایشی با سیر صعودی ملایمی است، در حالی که هزینه تحصیل در دانشگاه‌های دولتی و غیر دولتی داخل کشور در طول برنامه اول توسعه دارای ثبات نسبی با سیر صعودی ملایمی بوده، ولی در طول برنامه‌های دوم و سوم توسعه از یک روند صعودی زیاد برخوردار بوده و بیانگر افزایش زیاد هزینه‌های تحصیل در دانشگاه‌های داخل کشور است. در نتیجه میزان هزینه تحصیل در خارج به مراتب بیشتر از هزینه تحصیل در دانشگاه‌های داخل کشور، و همچنین هزینه تحصیل در دانشگاه‌های غیر دولتی داخل (دانشگاه آزاد اسلامی) به مراتب کمتر از هزینه تحصیل در دانشگاه‌های دولتی داخل کشور و دانشگاه‌های خارج از کشور است.

جدول ۵: شاخص‌های توصیفی مربوط به هزینه سال‌های تحصیلی به تفکیک محل تحصیل

محل تحصیل	تعداد نمونه به سال	انحراف		خطای استاندارد	
		میانگین	استاندارد	کمترین	بیشترین
دانشگاه خارج	۱۶	۳۶۳/۵۵۶/۲۵۰	۵۴۰/۷۹۲/۴۹۵	۱۳۵/۱۹۸/۱۲۴	۷۵/۳۸۸/۲۷۱
دانشگاه دولتی داخل	۱۶	۴۲/۱۶۲/۵۰۰	۳۴/۳۴۲/۵۲۷	۸/۵۸۵/۶۳۲	۲۳/۸۶۲/۶۵۹
دانشگاه غیر دولتی داخل	۱۶	۱۸/۶۱۵/۰۰۰	۱۴/۸۴۳/۵۲۲	۳/۷۱۰/۸۸۱	۱۰/۷۰۵/۴۴۵
جمع	۴۸	۱۴۱/۴۴۴/۵۸۳	۳۴۵/۰۶۵/۰۸۹	۴۹/۸۰۵/۸۵۵	۴۱/۲۴۸/۱۲۶

جدول ۵ خلاصه محاسبات شاخص‌های توصیفی سال‌های ۱۳۶۸-۱۳۸۳ را بر حسب محل تحصیل (دانشگاه‌های خارج از کشور، دانشگاه‌های دولتی داخل کشور و دانشگاه غیردولتی داخل کشور) ارائه می‌دهد.

جدول ۶: خلاصه آزمون تحلیل واریانس یکراهه برای مقایسه میانگین هزینه تحصیلی بر حسب

محل تحصیل

منابع تغییرات	مجموع مجذورات	درجه آزادی	مجذور میانگین	F	سطح معناداری
بین گروه ها	۱/۱۸۸/۴۴۲/۰۹۷/۳۱۶/۶۶۶/۰۰۰	۲	۵۹۴/۲۲۱/۰۴۸/۶۵۸/۳۳۳/۰۰۰	۶/۰۶	۰/۰۰۵
درون گروه ها	۴/۴۰۷/۸۴۳/۹۲۹/۲۷۵/۰۰۰/۰۰۰	۴۵	۹۷/۹۵۲/۰۸۷/۳۱۷/۲۲۲/۲۰۰		
جمع	۵/۵۹۶/۲۸۶/۰۲۶/۵۹۱/۶۶۰/۰۰۰	۴۷			

با توجه به این که مقدار F محاسبه شده ($F=۶/۰۶$) با درجه آزادی ($df=۴۵$ و ۲) و سطح معناداری ($p=۰/۰۰۵$) از مقدار f بحرانی جدول بزرگتر است، با اطمینان ۹۵ درصد می توان گفت بین هزینه های تحصیلی و محل تحصیل تفاوت معناداری وجود دارد و تفاوت موجود بین آنها توسط آزمون تعقیبی توکی مشخص شد.

جدول ۷: خلاصه آزمون تعقیبی توکی برای مقایسه چندگانه میانگین ها

دانشگاه محل تحصیل	دانشگاه محل تحصیل	تفاوت میانگین	خطای استاندارد	سطح معناداری	با فاصله اطمینان ۹۵٪
					کمترین
خارج از کشور	دولتی داخل	۳۲۱/۳۹۳/۷۵۰	۱۱۰/۶۵۲/۶۵۹	۰	۵۳/۲۱۴/۴۶۲
کشور	غیر دولتی داخل	۳۴۴/۹۴۱/۲۵۰	۱۱۰/۶۵۲/۶۵۹	۰	۷۶/۷۶۱/۹۶۲
دولتی داخل	خارج از کشور	-۳۲۱/۳۹۳/۷۵۰	۱۱۰/۶۵۲/۶۵۹	۰	-۵۳/۲۱۴/۴۶۲
	غیر دولتی داخل	۲۳/۵۴۷/۵۰۰	۱۱۰/۶۵۲/۶۵۹	۱	-۲۴۴/۶۳۱/۷۸۸
غیر دولتی	خارج از کشور	-۳۴۴/۹۴۱/۲۵۰	۱۱۰/۶۵۲/۶۵۹	۰	-۷۶/۷۶۱/۹۶۲
داخل	دولتی داخل	-۲۳/۵۴۷/۵۰۰	۱۱۰/۶۵۲/۶۵۹	۱	-۲۹۱/۷۲۶/۷۸۸

جدول ۷ نشان می دهد که بین میانگین نمرات به دست آمده در زمینه هزینه تحصیل دانشگاه های خارج از کشور با دانشگاه های دولتی و غیر دولتی داخل کشور در سطح ۰/۰۵ تفاوت معناداری وجود دارد و بیانگر آن است که هزینه تحصیلی دانشگاه های خارج از کشور بیشتر از دانشگاه های دولتی و غیر دولتی داخل کشور است.

جدول ۸: خلاصه آزمون تحلیل واریانس دو طرفه برای مقایسه اثر تعامل برنامه‌های توسعه، محل

تحصیل بر روی هزینه‌ها

منابع	مجموع مجزورات	درجه آزادی	مجدور میانگین	F	سطح معناداری
مدل اصلاح شده	۱/۶۸۹/۳۴۲/۲۵۹/۷۹۱/۶۶۵/۰۰۰/۰۰۰	۸	۲۱۱/۱۶۷/۷۸۲/۴۷۳/۹۵۸/۲۰۰/۰۰۰	۲/۱۰۸	۰/۰۵
اصلاح نشده	۸۹۱/۶۲۲/۴۸۷/۴۶۷/۷۱۳/۰۰۰/۰۰۰	۱	۸۹۱/۶۲۲/۴۸۷/۴۶۷/۷۱۳/۰۰۰/۰۰۰	۸/۹۰۰	۰/۰۰۵
برنامه‌های توسعه	۱۶۰/۷۰۱/۳۶۸/۵۴۷/۲۲۲/۱۰۰/۰۰۰	۲	۸۰/۳۵۰/۶۸۴/۲۷۳/۶۱۱/۰۰۰/۰۰۰	۰/۸۰۲	۰/۴۵۶
محل تحصیل	۱/۰۷۴/۲۷۵/۷۲۹/۳۲۷/۵۸۰/۰۰۰/۰۰۰	۲	۵۳۷/۱۳۷/۸۶۴/۶۶۳/۷۹۰/۰۰۰/۰۰۰	۵/۳۶۲	۰/۰۰۹
برنامه توسعه * محل تحصیل	۳۴۰/۱۹۸/۷۹۳/۹۲۷/۷۷۷/۶۰۰/۰۰۰	۴	۸۵/۰۴۹/۶۹۸/۴۸۱/۹۴۴/۴۰۰/۰۰۰	۰/۸۴۹	۰/۵۰۳
خطا	۳/۹۰۶/۹۴۳/۷۶۶/۸۰۰/۰۰۱/۰۰۰/۰۰۰	۳۹	۱۰۰/۱۷۸/۰۴۵/۳۰۲/۵۶۴/۱۰۰/۰۰۰		
جمع	۶/۵۵۶/۶۰۱/۳۹۴/۰۰۰/۰۰۰/۰۰۰/۰۰۰	۴۸			
جمع اصلاح شده	۵/۵۹۶/۲۸۶/۰۲۶/۵۹۱/۶۶۰/۰۰۰/۰۰۰	۴۷			

با توجه به این که مقدار F محاسبه شده ($F=۰/۸۴۹$) با درجه آزادی ($df=۴۷$ و ۲) و سطح معناداری ($p=۰/۵۰۳$) از مقدار f بحرانی جدول کوچکتر است، با اطمینان ۹۵ درصد می‌توان گفت بین برنامه‌های توسعه و محل تحصیل با هزینه‌های تحصیل تفاوت وجود ندارد. همچنین بین برنامه‌های توسعه با هزینه تحصیل ($F=۰/۸۰۲$ ، $p=۰/۴۵۶$) تفاوت وجود نداشته، در حالی که بین محل تحصیل با هزینه تحصیل ($F=۵/۳۶۲$ ، $p=۰/۰۰۹$) تفاوت وجود دارد.

سوال دوم پژوهش: بین صلاحیت علمی دانش‌آموختگان اعزام به خارج با صلاحیت علمی دانش‌آموختگان هم‌تراز داخل در نیروی انسانی متخصص آموزش عالی کشور چه تفاوتی وجود دارد؟ پرسشنامه صلاحیت‌های علمی دارای ۳ مؤلفه و ۲۶ سوال است. با توجه به این که ضریب اهمیت هر یک از سؤالات مربوط به صلاحیت‌های علمی - پژوهشی و اجرایی برابر نبود بنابراین پس از احصاء صلاحیت‌ها بر اساس مطالعات نظری و پژوهش‌های اکتشافی موارد احصاء شده با استفاده از روش دلفی به تعدادی از متخصصان ارائه شده و نظرات آنها درباره اولویت هر سوال از ۱ تا ۶ مشخص گردید. در نتیجه برای اولویت اول ضریب ۶، اولویت دوم ضریب ۵، اولویت سوم ضریب ۴، اولویت چهارم ضریب ۳، اولویت پنجم ضریب ۲ و اولویت ششم ضریب ۱ تعیین شد. بر این اساس در تحلیل داده‌ها ابتدا ضریب فوق اعمال شده و پس از آن با استفاده از آزمون کروسکال والیس مورد تحلیل قرار گرفت.

جدول ۹: خلاصه آمار توصیفی مربوط به صلاحیت های علمی-آموزشی

سوالات	تعداد	میانگین	انحراف معیار	کمینه	بیشینه
۱- داشتن طرح درس مکتوب به هنگام تدریس	۳۸۴	۲/۶۵	۰/۵۴۱	۱	۳
۲- مطالعه مطالب به روز، در رشته تحصیلی خود	۳۸۴	۲/۵۵	۰/۵۳۸	۱	۳
۳- استفاده از امکانات و وسایل کمک آموزشی در کلاس های درس	۳۸۳	۲/۰۶	۰/۷۱۷	۱	۳
۴- تعریف هدف های درس برای دانشجو در آغاز هر نیمسال تحصیلی	۳۸۴	۲/۷۱	۰/۴۹۴	۱	۳
۵- بررسی تکالیف درسی و فعالیتهای پژوهشی دانشجویان و بازخورد به آنها	۳۸۳	۲/۲۵	۰/۶۸۰	۱	۳
جمع	۳۸۴	۲/۰۵	۰/۷۰۶	۱	۳

جدول ۹ خلاصه شاخص های گرایش مرکزی مربوط به صلاحیت های علمی-آموزشی را به طور جداگانه نشان می دهد.

جدول ۱۰: آماره مربوط به آزمون کروسکال والیس (H) برای مقایسه سه گروه دانش آموختگان در

صلاحیت علمی-آموزشی

سوال ۱	سوال ۲	سوال ۳	سوال ۴	سوال ۵	
۹/۰۴۲	۰/۳۹۸	۳/۵۴۵	۲/۰۸۳	۱/۲۳۶	X ²
۲	۲	۲	۲	۲	درجه آزادی
۰/۰۱۱	۰/۸۲۰	۰/۱۷۰	۰/۳۵۳	۰/۵۳۹	سطح معناداری

آماره محاسبه شده جز در مورد سوال اول در بقیه موارد کوچکتر از مقدار بحرانی آزمون یاد شده می باشد. بنابراین بین نظرات سه گروه مورد مطالعه بجز در مورد سوال اول، تفاوت معناداری دیده نمی شود. به عبارت دیگر اعضای هیات علمی دانش آموخته دانشگاه های خارج از کشور در زمینه داشتن طرح درس مکتوب در فعالیت های علمی-آموزشی از اعضای هیات علمی دانش آموخته دانشگاه های دولتی و غیر دولتی داخل کشور بالاتر هستند ولی در بقیه سوالات تفاوت چندانی ندارند.

جدول ۱۱: خلاصه آمار توصیفی مربوط به مجموع صلاحیت‌های علمی-آموزشی

تعداد	میانگین	انحراف معیار	کمینه	بیشینه
۳۸۴	۱۲/۲۴	۱/۷۲۳	۷	۱۵

جدول ۱۱ خلاصه شاخص‌های گرایش مرکزی مربوط به مجموع صلاحیت‌های علمی-آموزشی اعضای هیات علمی را به طور یکجا نشان می‌دهد.

جدول ۱۲: خروجی آزمون کروسکال والیس در جمع صلاحیت‌های علمی-آموزشی

رتبه	تعداد	محل تحصیل دانش‌آموختگان
۲۰۸/۵۵	۸۶	خارج از ایران
۱۹۱/۷۴	۱۹۲	صلاحیت‌های علمی-آموزشی دانشگاه دولتی داخل
۱۸۰/۸۵	۱۰۶	دانشگاه غیر دولتی داخل
	۳۸۴	جمع

جدول ۱۲ داده‌های توصیفی مقایسه سه گروه شامل اعضای هیات علمی دانش‌آموخته دانشگاه‌های خارج، دولتی داخل و غیر دولتی داخل در جمع صلاحیت علمی-آموزشی را به طور یکجا نشان می‌دهد.

جدول ۱۳: آماره‌های مربوط به آزمون کروسکال والیس (H) برای مقایسه سه گروه (دانش‌آموختگان

خارج از کشور، دولتی داخل و غیردولتی داخل) در جمع صلاحیت‌های علمی-آموزشی

صلاحیت‌های علمی-آموزشی	
۳/۰۸۳	X ²
۲	درجه آزادی
۰/۲۱۴	سطح معناداری

آماره محاسبه شده در زمینه آزمون کروسکال والیس در مجموع ۵ سوال صلاحیت‌های علمی-آموزشی کوچکتر از مقدار بحرانی آزمون یاد شده می‌باشد. بنابراین بین نظرات سه گروه مورد مطالعه، تفاوت معناداری دیده نمی‌شود. به عبارت دیگر اعضای هیات علمی دانش‌آموخته دانشگاه‌های خارج از کشور در زمینه مجموع صلاحیت‌های علمی-آموزشی با اعضای هیات علمی دانش‌آموخته دانشگاه‌های دولتی و غیر دولتی داخل کشور تفاوت چندانی ندارند.

صلاحیت های علمی - پژوهشی :

جدول ۱۴: خلاصه آمار توصیفی مربوط به صلاحیت های علمی - پژوهشی

سوال	تعداد	میانگین	انحراف معیار	کمینه	بیشینه
۶- اختراع یا اکتشاف ثبت شده در داخل یا خارج از کشور	۳۰	۱۴/۲۰	۱۰/۳۹۰	۶	۴۲
۷- مقاله علمی - پژوهشی منتشر شده در نشریات داخل	۳۰۴	۶۷/۱۴	۷۰/۳۱۴	۱۲	۶۰۰
۸- مقاله علمی - ترویجی منتشر شده در ایران	۲۲۴	۶۰/۰۰	۵۳/۳۲۰	۱۰	۵۰۰
۹- مقاله علمی - مروری منتشر شده در ایران	۱۷۳	۱۲/۸۲	۱۰/۲۶۶	۲	۷۴
۱۰- مقاله علمی منتشر شده در نشریات خارج	۱۳۰	۱۴/۳۱	۱۵/۰۴۲	۵	۷۵
۱۱- مقاله علمی صد در صد مستخرج از رساله	۲۴۳	۳/۷۹	۴/۶۵۰	۲	۴۸
۱۲- تالیف یا تصنیف کتاب	۲۰۸	۱۰/۱۹	۱۰/۵۷۰	۴	۸۰
۱۳- تجدید چاپ کتاب تالیفی یا تصنیفی	۱۰۳	۶/۰۰	۱۱/۴۷۵	۲	۱۰۴
۱۴- راهنمایی یا مشاوره پایان نامه کارشناسی ارشد	۲۷۷	۳۱/۲۶	۳۹/۳۷۷	۱	۳۰۰
۱۵- راهنمایی یا مشاوره پایان نامه دکتری تخصصی	۱۴۳	۲۹/۶۵	۲۹/۸۳۳	۴	۲۰۰
۱۶- انجام طرح پژوهشی در رشته تخصصی	۲۹۳	۱۰/۷۶	۲۷/۰۶۹	۳	۴۳۲
۱۷- ارائه مقاله در کنگره های علمی در داخل یا خارج از کشور	۲۱۹	۱۳/۱۰	۱۸/۱۲۷	۲	۱۴۰
۱۸- داشتن ترجمه کتاب	۱۵۶	۸/۳۱	۱۰/۸۸۲	۰	۱۰۰
جمع	۳۸۴	۲/۰۵۲	۰/۷۰۶	۱	۳

جدول ۱۴ خلاصه شاخص های گرایش مرکزی مربوط به هر یک از صلاحیت های علمی - پژوهشی اعضای هیأت علمی را به طور جداگانه نشان می دهد.

جدول ۱۵: آماره های مربوط به آزمون کروسکال والیس (H) برای مقایسه سه گروه (دانش آموختگان خارج از کشور، دولتی داخل و غیر دولتی داخل) در صلاحیت های علمی - پژوهشی

سوال	سوال	سوال	سوال	سوال	سوال	سوال	سوال	سوال	سوال	سوال	سوال	سوال
۱۸	۱۷	۱۶	۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶
۲/۳۴	۱۰/۶۱	۱۰/۵۶	۰/۱۸	۸/۲۷	۳/۱۹	۷/۹۴	۲/۸۰	۲/۷۹	۵/۴۴	۵/۶۷	۵/۲۶	۳/۶۲
۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲
۰/۳۱۰	۰/۰۰۵	۰/۰۰۵	۰/۹۱۳	۰/۰۱۶	۰/۲۰۲	۰/۰۱۹	۰/۲۴۷	۰/۲۴۸	۰/۰۶۶	۰/۰۵۰	۰/۰۷۲	۰/۱۶۴
												درجه آزادی
												سطح معناداری

آماره محاسبه شده در زمینه آزمون کروسکال والیس جز در مورد سوالات ۸، ۱۲، ۱۴، ۱۶ و ۱۷ در بقیه موارد کوچکتر از مقدار بحرانی آزمون یاد شده می باشد. بنابراین بین نظرات سه گروه مورد مطالعه بجز در مورد سوالات ۸، ۱۲، ۱۴، ۱۶ و ۱۷ تفاوت معناداری دیده نمی شود. یعنی اعضای

هیأت علمی دانش آموخته دانشگاه‌های خارج از کشور در زمینه مقاله علمی- ترویجی منتشر شده در ایران، تألیف یا تصنیف کتاب، انجام طرح پژوهشی در رشته تخصصی از اعضای هیأت علمی دانش آموخته دانشگاه‌های دولتی و غیر دولتی داخل کشور رتبه بالاتری دارند و اعضای هیأت علمی دانش آموخته دانشگاه‌های دولتی داخل در زمینه مقاله علمی- ترویجی منتشر شده در ایران و انجام طرح پژوهشی در رشته تخصصی نسبت به اعضای هیأت علمی دانش آموخته دانشگاه غیردولتی داخل رتبه بالاتری را نشان می‌دهد و همچنین در زمینه ارائه مقاله درکنگره‌های علمی در داخل یا خارج از کشور نسبت به اعضای هیأت علمی دانش آموخته دانشگاه‌های خارج از کشور و غیر دولتی داخل کشور از رتبه بالاتری برخوردار است.

در حالی که اعضای هیأت علمی دانش آموخته دانشگاه غیردولتی داخل در زمینه تألیف یا تصنیف کتاب و راهنمایی یا مشاوره پایان نامه کارشناسی ارشد نسبت به اعضای هیأت علمی دانش آموخته دانشگاه‌های دولتی داخل رتبه بالاتری را نشان می‌دهد.

جدول ۱۶: خلاصه آمار توصیفی مربوط به مجموع صلاحیت‌های علمی- پژوهشی

تعداد	میانگین	انحراف معیار	کمینه	بیشینه
۳۸۳	۱۶۲/۴۹	۱۴۹/۰۸۵	۷	۱۵۶۸

صلاحیت‌های علمی- پژوهشی

جدول ۱۶ خلاصه شاخص‌های گرایش مرکزی مجموع صلاحیت‌های علمی- پژوهشی اعضای هیأت علمی را به طور یکجا نشان می‌دهد.

جدول ۱۷: خروجی آزمون کروسکال والیس در جمع صلاحیت‌های علمی- پژوهشی

رتبه	تعداد	محل تحصیل دانش آموختگان
۲۴۳/۵۳	۸۶	خارج از ایران
۱۸۳/۲۸	۱۹۱	دانشگاه دولتی داخل
۱۶۵/۹۰	۱۰۶	دانشگاه غیر دولتی داخل
	۳۸۳	جمع

جدول ۱۷ داده‌های توصیفی مقایسه سه گروه شامل اعضای هیات علمی دانش آموخته دانشگاه‌های خارج، دولتی داخل و غیر دولتی داخل در جمع صلاحیت علمی- آموزشی را به طور یکجا نشان می‌دهد.

جدول ۱۸: آماره‌های مربوط به آزمون کروسکال والیس (H) برای مقایسه سه گروه (دانش آموختگان خارج از کشور، دولتی داخل و غیردولتی داخل) در جمع صلاحیت‌های علمی- پژوهشی

صلاحیت های علمی - پژوهشی	
۲۵/۷۱۳	X ²
۲	درجه آزادی
۰/۰۰۰	سطح معناداری

آماره محاسبه شده در زمینه آزمون کروسکال والیس در مجموع ۱۳ سوال صلاحیت‌های علمی- پژوهشی بزرگتر از مقدار بحرانی آزمون یاد شده می‌باشد. بنابراین بین نظرات سه گروه مورد مطالعه، تفاوت معنادار دیده می‌شود. یعنی اعضای هیات علمی دانش آموخته دانشگاه‌های خارج از کشور در مجموع صلاحیت‌های علمی- پژوهشی از اعضای هیأت علمی دانش آموخته دانشگاه‌های دولتی و غیردولتی داخل کشور رتبه بالاتری دارند و اعضای هیأت علمی دانش آموخته دانشگاه‌های دولتی داخل در مجموع صلاحیت‌های علمی- پژوهشی نسبت به اعضای هیأت علمی دانش آموخته دانشگاه غیردولتی داخل رتبه بالاتری را نشان می‌دهد.

صلاحیت های علمی - اجرایی:

جدول ۱۹: خلاصه آمار توصیفی مربوط به صلاحیت های علمی- اجرایی

سوالات	تعداد	میانگین	انحراف معیار	کمینه	بیشینه
۱۹- عضویت در هیات علمی نشریه علمی	۱۴۷	۱۰/۹۵	۱۱/۱۰۹	۵	۱۰۰
۲۰- عضو هیات علمی در همایش های علمی	۲۱۵	۱۷/۱۶	۱۸/۲۸۸	۵	۱۸۵
۲۱- طراحی یا راه اندازی آزمایشگاه یا کارگاه علمی	۱۲۶	۱۶/۶۲	۲۸/۰۱۱	۶	۲۴۰
۲۲- همکاری در امور اجرایی دانشگاه یا مراکز تحقیقاتی	۲۱۷	۱۲/۲۱	۱۱/۵۹۷	۳	۹۰
۲۳- آشنایی به زبان خارجی انگلیسی یا فرانسوی یا آلمانی	۳۸۳	۴/۹۱	۴/۵۷۳	۴	۸۸
۲۴- ناشر یا سردبیر یک نشریه علمی- پژوهشی یا علمی- ترویجی بودن	۴۵	۸/۰۰	۳/۶۱۸	۶	۱۸
۲۵- همکاری علمی یا پژوهشی در ارتباط با صنعت	۱۰۹	۶/۸۴	۸/۴۴۳	۲	۵۴
۲۶- دریافت نمودن به موقع ترفیع و پایه سالانه هیات علمی	۳۸۴	۱۱/۰۷	۶/۰۲۸	۱	۳۰
جمع	۳۸۴	۲/۰۵۲	۰/۷۰۶	۱/۰۰	۳/۰۰

جدول ۱۹ خلاصه شاخص‌های گرایش مرکزی مربوط به صلاحیت‌های علمی - اجرایی را به طور جداگانه نشان می‌دهد.

جدول ۲۰: آماره‌های مربوط به آزمون کروسکال والیس (H) برای مقایسه سه گروه (دانش آموختگان خارج از کشور، دولتی داخل و غیردولتی داخل) در صلاحیت‌های علمی - اجرایی

سوال ۱۹	سوال ۲۰	سوال ۲۱	سوال ۲۲	سوال ۲۳	سوال ۲۴	سوال ۲۵	سوال ۲۶	
۳/۰۵۱	۶/۸۰۳	۱/۴۷۹	۱۶/۶۴۰	۱۰/۸۶۹	۴/۷۸۵	۳/۳۲۴	۲۷/۵۳۳	۲
۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	درجه آزادی
۰/۲۱۷	۰/۰۳۳	۰/۴۷۷	۰/۰۰۰	۰/۰۰۴	۰/۰۹۱	۰/۱۹۰	۰/۰۰۰	سطح معناداری

آماره محاسبه شده جز در مورد سؤالات ۲۰، ۲۲، ۲۳ و ۲۶ در بقیه موارد کوچکتر از مقدار بحرانی آزمون یاد شده می‌باشد. بنابراین بین نظرات سه گروه مورد مطالعه بجز در مورد سؤالات ۲۰، ۲۲، ۲۳ و ۲۶ تفاوت معنادار دیده نمی‌شود. یعنی اعضای هیأت علمی دانش آموخته دانشگاه‌های خارج از کشور در زمینه عضو هیأت علمی بودن در همایش‌های علمی، همکاری در امور اجرایی دانشگاه یا مراکز تحقیقاتی، آشنایی به زبان خارجی انگلیسی یا فرانسوی در حد خواندن و فهمیدن و دریافت نمودن به موقع ترفیع و پایه سالانه هیأت علمی از اعضای هیأت علمی دانش آموخته دانشگاه‌های دولتی و غیردولتی داخل کشور رتبه بالاتری دارند و اعضای هیأت علمی دانش آموخته دانشگاه‌های دولتی داخل در زمینه آشنایی به زبان خارجی انگلیسی یا فرانسوی در حد خواندن و فهمیدن و دریافت نمودن به موقع ترفیع و پایه سالانه هیأت علمی نسبت به اعضای هیأت علمی دانش آموخته دانشگاه غیردولتی داخل رتبه بالاتری دارند در حالیکه اعضای هیأت علمی دانش آموخته دانشگاه غیردولتی داخل در زمینه عضو هیأت علمی بودن در همایش‌های علمی، همکاری در امور اجرایی دانشگاه‌ها یا مراکز تحقیقاتی نسبت به اعضای هیأت علمی دانش آموخته دانشگاه‌های دولتی داخل از رتبه بالاتری برخوردار است.

جدول ۲۱: خلاصه آمار توصیفی مربوط به مجموع صلاحیت‌های علمی - اجرایی

تعداد	میانگین	انحراف معیار	کمینه	بیشینه
۳۸۴	۴۵/۰۰	۳۶/۷۸۲	۸	۲۷۴

را به طور یکجا نشان می دهد.

جدول ۲۲: خروجی آزمون کروسکال والیس در جمع صلاحیت های علمی - اجرایی

رتبه	تعداد	محل تحصیل دانش آموختگان
۲۶۶/۲۳	۸۶	خارج از ایران
۱۸۰/۳۵	۱۹۲	صلاحیت های علمی - اجرایی دانشگاه دولتی داخل
۱۵۴/۶۹	۱۰۶	دانشگاه غیر دولتی داخل
	۳۸۴	جمع

جدول ۲۲ داده های توصیفی مقایسه سه گروه اعضای هیأت علمی دانش آموخته دانشگاه های خارج، دولتی داخل و غیردولتی داخل در جمع صلاحیت علمی - اجرایی را به طور یکجا نشان می دهد.

جدول ۲۳: آماره های مربوط به آزمون کروسکال والیس (H) برای مقایسه سه گروه (دانش آموختگان خارج از کشور، دولتی داخل و غیردولتی داخل) در جمع صلاحیت های علمی - اجرایی

صلاحیت های علمی - اجرایی	
۵۲/۵۶۸	X ^۲
۲	درجه آزادی
۰/۰۰۰	سطح معناداری

آماره محاسبه شده در مجموع سؤالات صلاحیت های علمی - اجرایی بزرگتر از مقدار بحرانی آزمون یاد شده می باشد. بنابراین بین نظرات سه گروه مورد مطالعه، تفاوت معنادار دیده می شود. به عبارت دیگر اعضای هیأت علمی دانش آموخته دانشگاه های خارج از کشور در زمینه مجموع صلاحیت های علمی - اجرایی از اعضای هیأت علمی دانش آموخته دانشگاه های دولتی و غیردولتی داخل کشور رتبه بالاتری دارند و اعضای هیأت علمی دانش آموخته دانشگاه های دولتی داخل در زمینه مجموع صلاحیت های علمی - اجرایی نسبت به اعضای هیأت علمی دانش آموخته دانشگاه غیردولتی داخل رتبه بالاتری را نشان می دهد.

جدول ۲۴: خلاصه آمار توصیفی مربوط به کل صلاحیت‌های علمی-آموزشی، پژوهشی و اجرایی

تعداد	میانگین	انحراف معیار	کمینه	بیشینه	
۳۸۴	۱۲/۲۴	۱/۷۲۳	۷	۱۵	صلاحیت‌های علمی-آموزشی
۳۸۳	۱۶۲/۴۹	۱۴۹/۰۸۵	۷	۱۵۶۸	صلاحیت‌های علمی-پژوهشی
۳۸۴	۴۵/۰۰	۳۶/۷۸۲	۸	۲۷۴	صلاحیت‌های علمی-اجرایی
۳۸۴	۲/۰۵۲	۰/۷۰۶	۱/۰۰	۳/۰۰	جمع

جدول ۲۴ خلاصه شاخص‌های گرایش مرکزی مربوط به کل صلاحیت‌های علمی-آموزشی، علمی-پژوهشی و علمی-اجرایی اعضای هیات علمی را به طور یکجا نشان می‌دهد.

جدول ۲۵: خروجی آزمون کروسکال والیس در مورد صلاحیت‌های علمی-آموزشی، پژوهشی

و اجرایی

رتبه	تعداد	محل تحصیل دانش‌آموختگان	
۲۰۸/۵۵	۸۶	خارج از ایران	صلاحیت‌های علمی-آموزشی
۱۹۱/۷۴	۱۹۲	دانشگاه دولتی داخل	
۱۸۰/۸۵	۱۰۶	دانشگاه غیر دولتی داخل	
	۳۸۴	جمع	
۲۴۳/۵۳	۸۶	خارج از ایران	صلاحیت‌های علمی-پژوهشی
۱۸۳/۲۸	۱۹۱	دانشگاه دولتی داخل	
۱۶۵/۹۰	۱۰۶	دانشگاه غیر دولتی داخل	
	۳۸۳	جمع	
۲۶۶/۲۳	۸۶	خارج از ایران	صلاحیت‌های علمی-اجرایی
۱۸۰/۳۵	۱۹۲	دانشگاه دولتی داخل	
۱۵۴/۶۹	۱۰۶	دانشگاه غیر دولتی داخل	
	۳۸۴	جمع	

جدول ۲۵ داده‌های توصیفی مقایسه سه گروه شامل اعضای هیات علمی دانش‌آموخته دانشگاه‌های خارج، دولتی داخل و غیر دولتی داخل در مورد کل صلاحیت‌های علمی-آموزشی، علمی-پژوهشی و علمی-اجرایی را به طور یکجا نشان می‌دهد.

جدول ۲۶: آماره‌های مربوط به آزمون کروسکال والیس (H) برای مقایسه سه گروه دانش آموختگان در مورد کل صلاحیت‌های علمی-آموزشی، علمی-پژوهشی و علمی-اجرایی

صلاحیت‌های علمی-آموزشی	صلاحیت‌های علمی-پژوهشی	صلاحیت‌های علمی-اجرایی	
۳/۰۸۳	۲۵/۷۱۳	۵۲/۵۶۸	۲۶
۲	۲	۲	درجه آزادی
۰/۲۱۴	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	سطح معناداری

آماره محاسبه شده در زمینه آزمون کروسکال والیس بجز در صلاحیت‌های علمی-آموزشی در سایر صلاحیت‌های علمی-پژوهشی و علمی-اجرایی بزرگتر از مقدار بحرانی آزمون یاد شده می‌باشد. بنابراین بین نظرات سه گروه مورد مطالعه، تفاوت معناداری دیده می‌شود. به عبارت دیگر اعضای هیأت علمی دانش آموخته دانشگاه‌های خارج از کشور بجز در صلاحیت‌های علمی-آموزشی در سایر صلاحیت‌های علمی-پژوهشی و علمی-اجرایی از اعضای هیأت علمی دانش آموخته دانشگاه‌های دولتی و غیردولتی داخل کشور رتبه بالاتری دارند و اعضای هیأت علمی دانش آموخته دانشگاه‌های دولتی داخل کشور نیز بجز در صلاحیت‌های علمی-آموزشی در سایر صلاحیت‌های علمی-پژوهشی و علمی-اجرایی نسبت به اعضای هیأت علمی دانش آموخته دانشگاه غیردولتی داخل رتبه بالاتری را نشان می‌دهد.

بحث و نتیجه گیری

نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل داده‌های مربوط به مقایسه هزینه تحصیلی دانشگاه‌های معتبر خارج، دانشگاه‌های دولتی داخل و دانشگاه غیر دولتی داخل، در طول برنامه‌های اول و دوم و سوم توسعه نشان می‌دهد که هزینه تحصیل در دانشگاه‌های معتبر خارج در طول سه برنامه توسعه بسیار بالا و چند برابر هزینه تحصیل در دانشگاه‌های داخلی است. بنابراین میزان هزینه تحصیلی از نظر اقتصادی می‌تواند در انتخاب کشور محل تحصیل نقش داشته باشد. در نتیجه ضروری است، اعزام دانشجویان به خارج از کشور در رشته‌ها و مقاطعی صورت بگیرد که امکان تحصیل در داخل کشور فراهم نیست. تا کشور متحمل هزینه سنگین نگردد و موجبات رکود دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی دولتی و غیردولتی داخل کشور را فراهم نکند. پذیرش اعزام در موارد خاصی که شرایط و

امکانات علمی برای بعضی از رشته‌های خاص در خارج از کشور متمرکز است، قابل قبول است و اعزام دانشجوی پس از طی عالی‌ترین مدارج تحصیلی موجود در داخل، اجتناب‌ناپذیر خواهد بود. نتایج این تحقیق با نتایج تحقیق (دیویس، ۲۰۰۵) در خصوص گرایش دانشجویان اعزامی به کشورهای غربی که عوامل اقتصادی را موثر می‌داند همخوانی دارد. در مورد انتخاب محل تحصیل با تئوری اقتصادی بکر (۱۹۷۵) که معتقد است دانشجویان تصمیمات خود را در مورد انتخاب کشور محل تحصیل بر اساس محاسبات دقیق و غیر دقیق اقتصادی می‌گیرند (بکر، ۱۹۷۵) همخوانی دارد. همچنین با تئوری ترکیبی فوسکت و همسلی (۲۰۰۱) که معتقدند انتخاب کشور محل تحصیل نه اتفاقی و نه غیر عقلانی است بلکه تحت تاثیر عوامل اقتصادی، فرهنگی، سیاسی و... است (فوسکت و دیگران، ۲۰۰۱) همخوانی دارد.

نتایج حاصل از نظرات سه گروه از اعضای هیأت علمی شامل: دانش‌آموختگان دانشگاه‌های خارج از کشور، دانشگاه‌های دولتی داخل و غیردولتی داخل کشور در مورد صلاحیت‌های علمی-آموزشی، علمی-پژوهشی، علمی-اجرایی بیانگر این است که در خصوص صلاحیت‌های علمی-آموزشی بین سه گروه شرکت‌کننده از اعضای هیأت علمی تفاوت چندانی وجود ندارد؛ در حالی که در زمینه صلاحیت‌های علمی-پژوهشی و علمی اجرایی، اعضای هیأت علمی دانش‌آموخته خارج نسبت به اعضای هیأت علمی دانش‌آموخته دانشگاه دولتی و غیردولتی هم‌تراز داخل کشور، رتبه بالاتری دارند. بنابراین نظام آموزش عالی لازم است برنامه اعزام دانشجویان در رشته‌هایی که امکان ادامه تحصیلی در حد کیفیت مطلوب در داخل کشور فراهم نیست، بیشتر مورد توجه قرار دهند. در واقع اعزام دانشجویان به خارج را نباید به دلیل هزینه‌های بالا نادیده گرفت و نظر به اینکه ارزشمندترین و گران‌بهارترین دارایی یک دانشگاه، اعضای هیأت علمی آن هستند. لذا ضروری است که هر گونه سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی در راستای بهبود کیفیت نظام آموزش عالی با اولویت دادن به ارتقای سطح علمی-آموزشی و علمی-پژوهشی و علمی-اجرایی آن همراه باشد. نتایج این تحقیق با مطالعه‌هایی که در زمینه ارتقای کیفیت صلاحیت‌های علمی-حرفه‌ای اعضای هیأت علمی توسط سنترا (۱۹۷۹) در آمریکا صورت گرفته همخوانی دارد چون اعزام اعضای هیأت علمی برای فرصت مطالعاتی، شرکت در سمینارها و کنفرانس‌های علمی-حرفه‌ای و اعطای بورس ادامه تحصیل برای مریمان موجب ارتقای کیفیت علمی اعضای هیأت علمی می‌گردد. نتایج این تحقیق همچنین با نظرات فرانسویس (۱۹۸۵)، فرید من و سن (۱۹۷۹) و

ویلی و فولر (۱۹۸۵) در خصوص صلاحیت‌ها و مهارت‌های حرفه‌ای اعضای هیأت علمی مطابقت دارد.

بر اساس نتایج پژوهش پیشنهاد می‌شود: نهادهای سیاستگذاری در سطح کلان آموزش عالی کشور (مجلس شورای اسلامی، وزارت علوم و تحقیقات و فناوری، وزارت بهداشت و درمان و آموزش پزشکی و شورای عالی انقلاب فرهنگی) با استفاده از یافته‌های تحقیق، تمهیدات لازم برای حمایت و اجرای صحیح اعزام دانشجویان به خارج از کشور پیش‌بینی و فراهم نمایند و دانشگاه‌ها در برنامه‌های توسعه بلندمدت و استراتژیک خود، اعزام دانشجویان به خارج را چه برای ادامه تحصیل چه برای فرصت‌های مطالعاتی به عنوان یک محور اساسی مد نظر قرار دهند. توصیه می‌شود که کمیته‌ای در وزارت علوم، تحقیقات و فناوری برای ارزیابی صلاحیت‌های علمی-آموزشی، علمی-پژوهشی و علمی-اجرایی دانش‌آموختگان خارج از کشور تشکیل شود و این موضوع را در برنامه پنجم توسعه پیش‌بینی نمایند.

منابع فارسی:

- حاضری، ع. م. (۱۳۷۲). روند اعزام دانشجویان در ایران. تهران: انتشارات سمت.
- دانشیار. (۱۳۸۲). بررسی نگرش دانشجویان بورسیه دکتری داخلی که از دوره‌های تحقیقاتی شش ماهه اعزام به خارج.
- دفتر مطالعات امور دانشجویی (۱۳۴۹). آمار دانشجویان اعزام به خارج در سال ۱۳۴۷ و ۱۳۴۸.
- دفتر مطالعات امور دانشجویی (۱۳۵۲). آمار دانشجویان اعزام به خارج در سال ۱۳۵۱.
- دفتر مطالعات و آموزش نیروی انسانی دانشگاه آزاد اسلامی (۱۳۸۶). آیین‌نامه تدبیر و تلاش، تهران: انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی.
- سرمد، غ. ع. (۱۳۷۲). اعزام محصل به خارج از کشور در دوره قاجاریه. تهران: انتشارات بنیاد.
- شریعت، ب. (۱۳۸۲). مجموعه مقررات استخدامی هیأت علمی دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی و پژوهشی کشور. تهران: دانشگاه شهید بهشتی.
- صدیقی، ع. (۱۳۵۴). تاریخ فرهنگ ایران. تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
- فراستخواه، م. (۱۳۷۹). بررسی مراحل تحول دانشگاه در ایران. تهران: موسسه پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش عالی.

قلی پور، ر؛ صالح، ف. (۱۳۸۲). بررسی مهم ترین چالش های اعزام دانشجو به خارج. مرکز پژوهش های مجلس.

محبوبی اردکانی، م. ح. (۱۳۵۴). تاریخ مؤسسات تمدنی جدید در ایران، تهران: انتشارات دانشگاه تهران.

مؤسسه تحقیقات و برنامه ریزی علمی و آموزشی وزارت علوم و آموزش عالی (۱۳۵۳). بررسی آماری دانشجویان داخل و خارج از کشور در سال های ۱۳۴۷ تا ۱۳۵۲ ه. ش. و بیش بینی آن برای ۱۳۵۳ تا ۱۳۷۲ ه. ش.

مؤسسه پژوهش و برنامه ریزی در آموزش عالی. (۱۳۸۰). گزارش ملی آموزش عالی ایران. مؤسسه مطالعات و تحقیقات فرهنگی گروه علوم اجتماعی. (۱۳۶۷). گزارش وضعیت علمی اعضای هیئت علمی.

منابع انگلیسی

- Becker, G. S. (1975). *Human capital: A theoretical and empirical analysis with special reference to education*. New York: Special Bureau of Economic Research, New York: Columbia University Press.
- Daveys, G. (2005). Chinese students motivations for studying abroad. *International Journal of Private Education*, 2, 16-21.
- Foskett, N., & Hemsley- Brown, J. (2001). *Choosing future: Young people decision making in education, training and career markets*. London: Routledge Falmer.
- Francis, J. B. (1985). How to get there from here? Program design for faculty development. *Journal of Higher Education*, 64, 791-832.
- Freedem, M., & Sanford, N. (1979). *The faculty member yesterday and today: Facilitaiting faculty development*. San Francisco: Jossy – Bass .
- Maring, F., & Garter, S. (2007). Motivations for studying abroad. *International Journal of Educational Management*, 21 (6), 459-475.
- Randi, K., & Gldstein, S. (2005). Intercultural attitudes predict favorable study abroad expectations of the US college students. *Journal of Studies in International Education*, 9, 282-284.

- Sentra, J. A. (1979). *Determining faculty effectiveness*. San Francisco: Jossey – Bass Publishers .
- Steve, B., & Joiner, T. A. (2004). Participation in tertiary study abroad programs: The role of personality. *The International Journal of Educational Management*, 18, (4/5), 286-292.
- Wylie, N. R., & Fuller, J. W. (1985). Enhancing faculty vitality through collaborating among colleges. In G. R. Baldwin (Ed.), *Incentive for faculty vitality: New directions for higher education*. San Francisco: Jossey – Bass.